Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (druhá komora)

zo 7. novembra 2018 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Smernica 92/43/EHS – Ochrana prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín – Osobitne chránené územia – Článok 6 – Primerané posúdenie vplyvov plánu alebo projektu na chránenú lokalitu – Národný program boja proti depozíciám dusíka – Pojmy ‚projekt' a ‚primerané posúdenie' – Celkové posúdenie pred individuálnymi povoleniami poľnohospodárskych podnikov spôsobujúcich také depozície"

V spojených veciach C-293/17 a C-294/17,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podané rozhodnutiami Raad van State (Štátna rada, Holandsko) zo 17. mája 2017 a doručené Súdnemu dvoru 22. mája 2017, ktoré súvisia s konaniami:

Coöperatie Mobilisation for the Environment UA,

Vereniging Leefmilieu

proti

College van gedeputeerde staten van Limburg,

College van gedeputeerde staten van Gelderland,

za účasti:

G. H. Wildenbeest,

Maatschap Smeets,

Maatschap Lintzen-Crooijmans,

W. A. H. Corstjens (C-293/17),

a

Stichting Werkgroep Behoud de Peel

proti

College van gedeputeerde staten van Noord-Brabant

* Jazyk konania: holandčina.

za účasti:

Maatschap Gebr. Lammers,

Landbouwbedrijf Swinkels,

Pluimveehouderij Van Diepen VOF,

Vermeerderingsbedrijf Engelen,

Varkenshouderij Limburglaan BV,

Madou Agro Varkens CV (C-294/17),

SÚDNY DVOR (druhá komora),

v zložení: predsedníčka tretej komory A. Prechal, vykonávajúca funkciu predsedníčky druhej komory, sudcovia C. Toader (spravodajkyňa), A. Rosas,

generálna advokátka: J. Kokott,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 3. mája 2018,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

– Coöperatie Mobilisation for the Environment UA a Vereniging Leefmilieu, v zastúpení: V. Wösten a A. van den Burg, adviseurs,

– Stichting Werkgroep Behoud de Peel, v zastúpení: A. K. M. van Hoof, adviseur,

– College van gedeputeerde staten van Limburg, College van gedeputeerde staten van Gelderland a College van gedeputeerde staten van Noord-Brabant, v zastúpení: H. J. M. Besselink, advocaat,

– holandská vláda, v zastúpení: M. K. Bulterman, C. S. Schillemans a P. P. Huurnink, splnomocnené zástupkyne,

– dánska vláda, v zastúpení: J. Nymann Lindegren, M. S. Wolff a P. Z. L. Ngo, splnomocnení zástupcovia,

– Európska komisia, v zastúpení: E. Manhaeve, C. Hermes a C. Zadra, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 25. júla 2018,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu článku 6 smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (Ú. v. ES L 206, 1992, s. 7; Mim. vyd. 15/002, s. 102, ďalej len „smernica o biotopoch“).

2 Tieto návrhy boli podané v rámci sporov medzi Coöperatie Mobilisation for the Environment UA a Vereniging Leefmilieu proti College van gedeputeerde staten van Limburg (vláda provincie Limburg, Holandsko) a College van gedeputeerde staten van Gelderland (vláda provincie Gelderland, Holandsko) (vec C-293/17) a Stichting Werkgroep Behoud de Peel proti College van gedeputeerde staten van Noord-Brabant (vláda provincie Noord-Brabant) (vec C-294/17) vo veci systémov udeľovania povolení na poľnohospodárske činnosti, ktoré spôsobujú depozície dusíka v lokalitách európskej ekologickej sústavy „Natura 2000“.

Právny rámec

Právo Únie

3 Podľa desiateho odôvodnenia smernice o biotopoch:

„keďže sa musí urobiť primerané vyhodnotenie každého plánu alebo programu, ktorý môže mať významný vplyv na ciele ochrany v lokalite, ktorá bola označená alebo bude označená v budúcnosti“.

4 Článok 1 tejto smernice stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

…

e) *stav ochrany prirodzeného biotopu* znamená súbor vplyvov pôsobiacich na prirodzený biotop a jeho typické druhy, ktoré môžu ovplyvniť jeho dlhodobé prirodzené rozdelenie, štruktúru a funkcie, ako aj dlhodobé prežitie jeho typických druhov v rámci územia uvedeného v článku 2.

Stav ochrany prirodzeného biotopu sa bude považovať za ‚priaznivý‘, keď:

– jeho prirodzený rozsah a územie, ktoré pokrýva, zostávajú stabilné alebo sa zväčšujú

a

– existuje špecifická štruktúra a funkcie, ktoré sú potrebné na jeho dlhodobé udržanie, a je pravdepodobné, že budú ďalej existovať v dohľadnom čase, a

…

l) *osobitné chránené územie* znamená lokalitu európskeho významu, označenú členskými štátmi štatutárnym, administratívnym a/alebo zmluvným aktom, kde sa uplatňujú ochranné opatrenia potrebné na zachovanie alebo obnovu prirodzených biotopov a/alebo populácií druhov, pre ktoré je lokalita vymedzená, v priaznivom stave ochrany;

…“

5 Podľa článku 2 uvedenej smernice:

„1. Cieľom tejto smernice je prispievať k zabezpečeniu biologickej rôznorodosti prostredníctvom ochrany prirodzených biotopov divokej fauny a flóry [biotopov a divokej fauny a flóry – *neoficiálny preklad*] na európskom území členských štátov, ktoré sú stranami zmluvy.

2. Navrhnú sa opatrenia prijaté podľa tejto smernice, aby sa zachovali v prirodzenom [v priaznivom – *neoficiálny preklad*] stave ochrany alebo do takéhoto stavu obnovili, prirodzené biotopy a druhy divokej fauny a flóry európskeho významu.

3. Opatrenia prijaté podľa tejto smernice berú do úvahy hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky.“

6 Článok 3 ods. 1 smernice o biotopoch znie:

„Vytvorí sa súvislá európska ekologická sústava osobitných chránených území pod názvom Natura 2000. Táto sústava, pozostávajúca z lokalít, v ktorých sa vyskytujú typy prirodzených biotopov uvedených v prílohe I a prirodzené biotopy druhov uvedené v prílohe II, umožní udržanie typov prirodzených biotopov a biotopov druhov a v prípade potreby obnovenie priaznivého stavu ochrany v ich prirodzenom rozsahu.

…“

7 Článok 6 tejto smernice uvádza:

„1. Pre osobitne chránené územia vytvoria členské štáty potrebné ochranné opatrenia obsahujúce v prípade potreby príslušné plány riadenia, osobitne navrhnuté pre dané lokality alebo začlenené do ďalších plánov rozvoja, a primerané štatutárne, administratívne alebo zmluvné opatrenia, ktoré zodpovedajú ekologickým požiadavkám typov prirodzených biotopov uvedených v prílohe I a druhov uvedených v prílohe II, vyskytujúcich sa v týchto lokalitách.

2. Členské štáty podniknú primerané kroky, aby sa na osobitne chránených územiach predišlo poškodeniu prirodzených biotopov a biotopov druhov, ako aj rušeniu druhov, pre ktoré boli územia označené za chránené, pokiaľ by takéto rušenie bolo podstatné vo vzťahu k cieľom tejto smernice.

3. Akýkoľvek plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality alebo nie je potrebný pre ňu, ale môže pravdepodobne významne ovplyvniť túto lokalitu, či už samotne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi, podlieha primeranému odhadu jeho dosahov [posúdeniu vplyvu – *neoficiálny preklad*] na danú lokalitu z hľadiska cieľov ochrany lokality. Na základe výsledkov zhodnotenia dosahov na lokalitu [posudzovania vplyvov na lokalitu – *neoficiálny preklad*] a podľa ustanovení odseku 4 príslušné vnútroštátne orgány súhlasia s plánom alebo projektom iba po presvedčení sa, že nepriaznivo neovplyvní integritu príslušnej lokality, a v prípade potreby po získaní stanoviska verejnosti.

4. Ak sa aj napriek negatívnemu odhadu dosahov [posúdeniu vplyvov – *neoficiálny preklad*] na lokalitu a pri neexistencii alternatívnych riešení plán alebo projekt musí realizovať z dôvodov [z naliehavých dôvodov – *neoficiálny preklad*] vyššieho verejného záujmu, vrátane záujmov sociálnej a ekonomickej povahy, členský štát prijme všetky kompenzačné opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, že celková koherencia sústavy Natura 2000 bude ochránená. O prijatých kompenzačných opatreniach informuje Komisiu.

Ak sa v príslušnej lokalite vyskytuje prioritný biotop a/alebo prioritný druh, jediné dôvody, ktoré môžu prichádzať do úvahy, sú tie, ktoré sa týkajú zdravia alebo bezpečnosti ľudí, priaznivých dôsledkov primárneho významu na životné prostredie alebo tiež stanoviska Komisie k ďalším nevyhnutným dôvodom vyššieho verejného záujmu.“

8 Smernica Rady 85/337/EHS z 27. júna 1985 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie (Ú. v. ES L 175, 1985, s. 40; Mim. vyd. 15/001, s. 248), predchádzala smernici Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie (Ú. v. EÚ L 26, 2012, s. 1, ďalej len „smernica o PVŽP“).

9 Článok 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP preberajúci znenie článku 1 ods. 2 smernice 85/337 definuje pojem „projekt“ ako „realizácia stavieb alebo iných zariadení, alebo plánov“ alebo ako „iné zásahy do prírodného prostredia a krajiny, vrátane ťažby nerastných surovín“.

Holandské právo

10 Natuurbeschermingswa 1998 (zákon o ochrane prírody z roku 1998, Stb. 1998, č. 403, ďalej len „Nbw 1998“) účinný do 1. januára 2017 vo svojom článku 1 stanovuje:

„Na účely tohto zákona, ako aj na účely jeho vykonávacích ustanovení sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

…

m) ‚existujúce používanie‘: používanie, o ktorom príslušný orgán vedel alebo rozumne mohol vedieť k 31. marcu 2010.“

11 Článok 19d ods. 1 a 3 tohto zákona znie:

„1. Zakazuje sa realizácia projektov alebo vykonávanie iných činností bez povolenia vlády provincie alebo v rozpore s podmienkami alebo obmedzeniami, ktoré obsahuje toto povolenie…, projektov alebo iných činností, ktoré so zreteľom na účel ochrany…, môžu zhoršiť kvalitu prirodzených biotopov a biotopov druhov, pre ktoré bola lokalita vymedzená, alebo mať závažný rušivý vplyv na túto lokalitu.

…

3. Zákaz uvedený v odseku 1 sa nevzťahuje na existujúce využívanie s výnimkou prípadov, keď jej toto využívanie projektom, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality sústavy Natura 2000 alebo pre ňu nie je potrebný, môže však samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi mať závažné následky na dotknutú lokalitu sústavy Natura 2000.“

12 Podľa článku 19f ods. 1 uvedeného zákona:

„V prípade projektov, pri ktorých vláda provincie musí prijať rozhodnutie o žiadosti o povolenie v zmysle článku 19d ods. 1 a ktoré priamo nesúvisia alebo nie sú potrebné pre správu lokality sústavy Natura 2000, ktoré však samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi môžu mať významný vplyv na túto lokalitu, musí žiadateľ predtým, než príslušné orgány provincie prijmú svoje rozhodnutie vykonať primerané posúdenie vplyvu na túto lokalitu s prihliadnutím na cieľ ochrany… tejto lokality.“

13 Článok 19g ods. 1 Nbw 1998 znie:

„Ak sa vyžaduje primerané posúdenie podľa článku 19f ods. 1, možno povolenie podľa článku 19d ods. 1 udeliť iba v prípade, že sa vláda provincie na základe primeraného posúdenia presvedčila o tom, že nebudú zasiahnuté prírodné vlastnosti lokality.“

14 Článok 19kg ods. 1, 2 a 5 tohto zákona stanovuje:

„1. [Príslušní ministri]… v dohľadnej dobe vypracujú program pre lokality sústavy Natura 2000, ktoré sú zamerané na zníženie depozície dusíka v týchto lokalitách a na splnenie cieľov ochrany biotopov citlivých na dusík nachádzajúcich sa v týchto lokalitách.

2. Cieľom programu je ambicióznym a realistickým spôsobom znížiť depozície dusíka zo zdrojov nachádzajúcich sa na území Holandska.

…

5. Program sa vypracuje minimálne raz za šesť rokov a je platný na šesť rokov.“

15 Článok 19kh ods. 1, 7 a 9 uvedeného zákona stanovuje:

„1. Každý program v zmysle článku 19kg musí pre dotknuté lokality sústavy Natura 2000 opisovať alebo uvádzať:

a) objem depozície dusíka na začiatku obdobia platnosti programu…

b) očakávaný autonómny vývoj, ktorý môže spôsobiť emisie dusíka v dôsledku faktorov uvedených pod písmenom a) a vplyvy tohto vývoja na objem depozícií dusíka v dotknutých lokalitách;

c) opatrenia, ktoré sa prijali alebo majú prijať s cieľom prispieť k poklesu depozícií dusíka alebo ktoré iným spôsobom prispievajú k dosiahnutiu dobrého stavu ochrany biotopov citlivých na dusík, ako aj predpokladané účinky, ktoré tieto opatrenia musia mať na objem depozícií dusíka alebo na dosiahnutie dobrého stavu ochrany v dotknutých lokalitách;

…

e) ciele v oblasti objemu depozícií dusíka…

f) spôsob a frekvenciu správ, ktoré treba vypracovať…

g) prijaté opatrenia alebo opatrenia, ktoré sa majú prijať na dosiahnutie cieľov ochrany biotopov citlivých na dusík nachádzajúcich sa v lokalitách sústavy Natura 2000, na ktoré sa vzťahuje program;

h) výsledky posudzovania pre každú lokalitu sústavy Natura 2000 uvedenú v programe, pomer, v akom opatrenia uvedené v písmenách c) a g) s prihliadnutím na očakávaný všeobecný vývoj depozícií dusíka, najmä na celkový objem týchto depozícií v zmysle odsekov 7 a 9 a na rezervu na hospodársky rast:
   1°. prispievajú k dosiahnutiu cieľov ochrany biotopov citlivých na dusík v dotknutej lokalite;
   2°. bránia každému zhoršeniu kvality prirodzených biotopov a biotopov druhov nachádzajúcich sa v dotknutej lokalite;
   3°. bránia výskytu faktorov rušiacich druhy, pre ktoré bola lokalita vymedzená, pokiaľ tieto faktory môžu mať s prihliadnutím na ciele ochrany predmetnej lokality vážne účinky, a
   4°. neohrozujú dosiahnutie cieľov ochrany dotknutej lokality, ktoré nesúvisia s biotopmi citlivými na dusík.

…

7. Zákaz, ktorý ukladá článok 19d ods. 1 v súvislosti s lokalitami sústavy Natura 2000 sa nevzťahuje na projekt alebo inú činnosť, ktoré spĺňajú všetky tieto podmienky:

a) projekt alebo činnosť:
   1°. spôsobuje v biotopoch dotknutej lokality sústavy Natura 2000 citlivých na dusík depozície dusíka, ktoré samostatne alebo, ak sa projekt alebo činnosť podľa článku 1.1 ods. 3 Wet milieubeheer [zákon o environmentálnej politike] týka zariadenia, v spojení s inými projektmi alebo činnosťami týkajúcimi sa toho istého zariadenia, v období platnosti programu nepresiahnu hodnotu stanovenú všeobecným správnym opatrením, alebo

   …

b) nemôže pre dotknutú lokalitu sústavy Natura 2000 vyvolať iné dôsledky než depozície dusíka, ktoré môžu s prihliadnutím na ciele ochrany znížiť kvalitu prirodzených biotopov a biotopov druhov nachádzajúcich sa v lokalite sústavy Natura 2000 alebo značným spôsobom rušiť druhy, pre ktoré bola lokalita vymedzená.

…

9. Príslušný orgán pri prijímaní rozhodnutia v zmysle článku 19km ods. 1 nevezme do úvahy depozície dusíka, ktoré projekt alebo iná činnosť spôsobuje v biotopoch citlivých na dusík nachádzajúcich sa v lokalitách sústavy Natura 2000, pokiaľ tieto depozície dusíka nepresiahnu hodnotu uvedenú v odseku 7 písm. a) alebo pokiaľ sa projekt či činnosť realizuje vo väčšej vzdialenosti, než je vzdialenosť stanovená v odseku 7 písm. a).“

16 Článok 19km ods. 1 Nbw 1998 stanovuje:

„Správny orgán príslušný na prijatie rozhodnutia môže prideliť… rezervu na hospodársky rast pre lokalitu sústavy Natura 2000 zaradenú do programu:

…

b) v povolení v zmysle článku 19d ods. 1;

…“

17 Článok 2 besluit grenswaarden programmatische aanpak stikstof (vyhláška o limitných hodnotách pre programový prístup k boju proti dusíkom, Stb. 2015, č. 227) znie:

„1. Hodnota uvedená v článku 19kh ods. 7 písm. a) bode 1 [Nbw 1998] je 1 mol na hektár na rok.

…

3. Odchylne od odseku 1 hodnota uvedená v článku 19kh ods. 7 písm. a) bode 1 [Nbw 1998] pre projekt alebo inú činnosť, ktoré nie sú projektom alebo činnosťou v zmysle článku 19kn ods. 1 tohto zákona, je 0,05 mol na jeden hektár ročne, pokiaľ z modelu výpočtu vyplýva…, že na jeden hektár biotopu citlivého na dusík nachádzajúceho sa v dotknutej lokalite sústavy Natura 2000, je k dispozícii 5 % alebo menej než 5 % z úložnej rezervy do dosiahnutia limitných hodnôt.“

18 Článok 2 ods. 1 regeling programmatische Aanpak stikstof (nariadenie o programovom prístupe v boji proti depozíciám dusíka, Stcrt. 2015, č. 16320, ďalej len „nariadenie APA“) stanovuje:

„Na určenie, či projekt alebo iná činnosť v zmysle článku 19d ods. 1 [Nbw 1998] v dôsledku depozícií dusíka, ktoré spôsobuje, môže zhoršiť alebo významne narušiť biotop citlivý na dusík, ktorý sa nachádza v lokalite sústavy Natura 2000, sa depozície dusíka vypočítajú pomocou softvéru Aerius Calculator.

…“

19 Podľa článku 5 ods. 1 tohto nariadenia:

„Príslušný orgán určí rezervu na hospodársky rast, ktorá sa má prideliť v rozhodnutí o povolení pri použití softvéru Aerius Calculator.“

20 Podľa článku 7 ods. 1 uvedeného nariadenia softvér Aerius Register je nástroj na zaznamenávanie údajov o zvyšovaní, znižovaní a rozpätí rezervy na hospodársky rast, ako aj údajov týkajúcich sa projektov alebo iných činností, na ktoré sa vzťahuje ohlasovacia povinnosť.

21 Článok 8 ods. 1 nariadenia APA stanovuje:

„Každý, kto má v úmysle realizovať projekt alebo vykonávať inú činnosť, na ktorú sa vzťahuje článok 19kh ods. 7 písm. a) bod 1 Nbw 1998, to oznámi minimálne štyri týždne, nanajvýš však dva roky pred začatím tohto projektu alebo činnosti, ak sú splnené všetky tieto podmienky:

a) 1°. Projekt alebo iná činnosť sa týka výstavby, zmeny alebo zväčšenia zariadenia v zmysle článku 1.1 ods. 3 zákona o environmentálnej politike, zariadenia určeného na poľnohospodárstvo,…

…

b) projekt alebo iná činnosť spôsobuje depozície dusíka v biotope citlivom na dusík, ktorý sa nachádza v lokalite sústavy Natura 2000, ktoré presahujú 0,05 mol na hektár za rok.

…“

22 Wet natuurbescherming (zákon o ochrane prírody, Stb. 2016, č. 34, ďalej len „Wnb“), ktorý nadobudol účinnosť od 1. januára 2017, vo svojom článku 2.4 stanovuje:

„1. Ak je to potrebné vzhľadom na ciele ochrany v lokalite sústavy Natura 2000, správny orgán provincie uloží osobe, ktorá na jej území vykonáva alebo má v úmysle vykonávať činnosť [v zmysle článku 19d ods. 1 Nbw 1998], povinnosť:

a) poskytnúť informácie o tejto činnosti;

b) prijať potrebné preventívne alebo nápravné opatrenia;

c) vykonávať túto činnosť v súlade s ustanoveniami, ktoré boli prijaté v súvislosti s týmito opatreniami, alebo

d) zdržať sa vykonávania tejto činnosti alebo ukončiť činnosť.

2. Ak ochrana lokality sústavy Natura 2000 vyžaduje bezodkladné vykonanie rozhodnutia v zmysle odseku 1, vláda provincie môže ústne oznámiť svoje rozhodnutie osobe, ktorá vykonáva alebo má v úmysle vykonávať činnosť. Vláda provincie čo najskôr vyhotoví písomné rozhodnutie a zašle alebo odovzdá ho dotknutej osobe.

…

4. Je zakázané konať v rozpore s povinnosťou v zmysle odsekov 1 alebo 3.“

23 Podľa článku 2.7 ods. 2 Wnb:

„S výnimkou prípadov povolených vládou provincie sa zakazuje realizácia projektov alebo vykonávanie iných činností, ktoré so zreteľom na ciele ochrany stanovené pre lokalitu sústavy Natura 2000, môžu zhoršiť kvalitu prirodzených biotopov a biotopov druhov v tejto lokalite alebo mať závažný rušivý vplyv na druhy, pre ktoré bola táto lokalita vymedzená.“

24 Článok 2.9 ods. 3 a 4 tohto zákona znie:

„3. Zákaz uvedený v článku 2.7 ods. 2 sa nevzťahuje na projekty a iné činnosti, ktoré patria do kategórie projektov alebo iných činností vymedzenými radami provincií nariadením, pokiaľ sú pravidlá stanovené prostredníctvom nariadenia alebo na jeho základe splnené pre predmetný projekt alebo činnosť.

…

4. V súlade s odsekom 3 možno vymedziť výlučne:

a) kategórie projektov v zmysle článku 2.7 ods. 3 písm. a), vo vzťahu ku ktorým možno na základe objektívnych údajov vopred vylúčiť, že samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi zasahujú do prírodných vlastností lokality sústavy Natura 2000;

b) kategórie iných činností v zmysle článku 2.7 ods. 3 písm. b), v prípade ktorých treba už od začiatku brať do úvahy dôsledky, ktoré môžu mať vzhľadom na ciele ochrany stanovené pre lokalitu sústavy Natura 2000 pre dotknutú lokalitu.“

25 Článok 3.7.8.1 vyhlášky vlády provincie Gelderland v oblasti životného prostredia a článok 3.2.1 vyhlášky vlády provincie Limburg v oblasti životného prostredia, ktoré nadobudli účinnosť 3. februára 2017, resp. 26. apríla 2017, stanovujú, že zákaz článku 2.7 ods. 2 Wnb sa nevzťahuje na projekty „pastevný chov dobytka“ a „pridávanie hnojiva do pôdy“.

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

Spoločné úvahy vo veciach C-293/17 a C-294/17

26 Prejednávané veci sa týkajú systémov udeľovania povolení na poľnohospodárske činnosti, ktoré spôsobujú depozície dusíka v lokalitách chránených smernicou o biotopoch.

27 Vnútroštátny súd zdôraznil, že zo 162 lokalít sústavy Natura 2000 v Holandsku sa na 118 vzťahuje problematika nadmernej depozície dusíka, ktorej hlavným zdrojom emisií na vnútroštátnej úrovni je chov.

28 Uvedený súd poznamenal, že tieto nadmerné depozície dusíka sú prekážkou pre dosiahnutie cieľov ochrany prírodného bohatstva citlivého na dusík v lokalitách sústavy Natura 2000. Konkrétne, značné depozície spôsobujú vytvorenie vrstvy dusíka, v dôsledku ktorej sa vo viacerých regiónoch výrazne prekračujú tzv. „kritické“ hodnoty depozícií v označených druhoch biotopov. Prekročenie kritickej hodnoty depozícií znamená, že nemožno vopred vylúčiť existenciu rizika, že sa nepriaznivo ovplyvní kvalita druhov biotopov okysľovaním a/alebo eutrofizáciou depozícií dusíka.

29 Uvedený súd spresňuje, že programový prístup bol vypracovaný Holandským kráľovstvom s cieľom vyriešiť problém nadmernej depozície dusíka v prírodných lokalitách. *Programma Aanpak Stikstof 2015 – 2021* (programový prístup na znižovanie depozície dusíka 2015 – 2021, ďalej len „PAS“), ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2015, postupuje týmto spôsobom.

30 PAS sleduje dvojaký cieľ. Na jednej strane chce zabezpečiť ochranu a v prípade potreby obnovu lokalít sústavy Natura 2000, aby sa na vnútroštátnej úrovni dosiahol priaznivý stav ochrany, a na druhej strane chce umožniť zachovanie alebo rozvoj hospodárskych činností, ktoré v týchto lokalitách spôsobujú depozície dusíka. Tento program je založený aj na predpoklade, podľa ktorého sa depozície dusíka znížili, a polovica tohto poklesu ponúka tzv. „rezervu“ pre nové hospodárske činnosti.

31 Metóda, na ktorej je založený PAS, spočíva v stanovení kritických hodnôt depozícií pre každú lokalitu sústavy Natura 2000 a pre typy identifikovaných biotopov. Tieto kritické hodnoty depozícií sú hranicami, pri ktorých prekročení existuje riziko, že sa významne ovplyvní kvalita biotopu okysľovaním a/alebo eutrofizáciou depozícií dusíka.

32 Každá lokalita sústavy Natura 2000 zaradená do PAS sa analyzuje samostatne. Tieto analýzy vykonávané po hektároch a všeobecná časť primeraného posudzovania PAS pre celú lokalitu tvoria spolu „primerané posúdenie“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch. Od nadobudnutia účinnosti PAS možno tento program, primerané posúdenie založené na tomto programe, ako aj právnu úpravu platnú pre tento program použiť na udelenie povolení týkajúcich sa činností spôsobujúcich depozície dusíka.

33 Vnútroštátny súd uvádza, že PAS obsahuje aj sanačné opatrenia pre jednotlivé lokality, ako sú hydrologické opatrenia a dodatočné opatrenia na podporu flóry, ako aj opatrenia uplatniteľné pri zdroji, ako sú tie, ktoré sa týkajú maštalí, opatrenia na nízkoemisné hnojenie, opatrenia týkajúce sa krmiva a organizačné opatrenia. Uvedené opatrenia pripúšťajú zlepšenie odolnosti prírody a dodatočné zníženie depozícií dusíka v porovnaní s už dosiahnutým poklesom prostredníctvom vonkajších opatrení prijatých mimo PAS, ktoré umožňujú autonómne zníženia.

34 Vnútroštátny súd ďalej spresnil, že právna úprava platná pre PAS rozlišuje v prípade postupov schvaľovania tri kategórie projektov. Po prvé požiadavka získať povolenie sa neuplatňuje, ak ide o projekt alebo iný úkon, ktorý spôsobuje depozíciu dusíka nižšiu ako 0,05 mol N/ha/rok. Po druhé projekty a úkony spôsobujúce depozíciu dusíka vyššiu ako 0,05 mol N/ha/rok, ale nižšiu než 1 mol N/ha/rok, si tiež nevyžadujú predchádzajúce povolenie, podliehajú však oznamovacej povinnosti. Po tretie projekty a iné úkony spôsobujúce depozíciu dusíka presahujúcu prahovú hodnotu 1 mol N/ha/rok podliehajú v celom rozsahu povinnosti získať povolenie.

35 Za tohto predpokladu musí príslušný orgán preskúmať, či činnosť, pre ktorú bola taká žiadosť podaná, spôsobí nárast depozícií dusíka. V tejto súvislosti je rozhodujúce, či situácia, ktorú vytvára nový projekt alebo nová činnosť, spôsobuje nárast depozícií v porovnaní so situáciou pred vydaním povolenia alebo v porovnaní s najvyššou skutočnou depozíciou spôsobenou v období od 1. januára 2012 do 31. decembra 2014. Pokiaľ plánovaný projekt alebo činnosť nespôsobuje nárast depozícií dusíka, môže orgán udeliť povolenie na základe Nbw 1998 s odkazom na primerané posúdenie, na ktorom sa zakladá PAS. Za tohto predpokladu sú depozície spôsobené plánovaným projektom alebo činnosťou súčasťou

depozícií analyzovaných v tomto primeranom posúdení. Pokiaľ tento projekt alebo činnosť vedie k nárastu depozícií dusíka, môže príslušný orgán povolenie udeliť, pokiaľ je na tento účel dostupná rezerva na hospodársky rast.

36 Výpočet vplyvu týchto opatrení preukázal, že depozície dusíka sa znížia do roku 2020 približne o 13,4 kiloton/rok v porovnaní so situáciou, keby sa nevykonal taký program, akým je PAS. S cieľom mať bezpečnostnú rezervu sa v PAS zohľadnilo iba 6,4 kiloton/rok. V súvislosti s rezervou na hospodársky rast možno počas prvých troch rokov vykonávania PAS prideliť nanajvýš 60 % z tejto rezervy a zvyšných 40 % potom možno použiť v druhej polovici platnosti tohto programu.

37 Vnútroštátny súd navyše vysvetľuje, že na účely zistenia situácie v oblasti depozícií dusíka, sledovania ich vývoja a zistenia situácie v oblasti udeľovania týchto povolení vypracovali príslušné orgány nástroje, do ktorých patrí softvér Aerius, prístupný online na internetovej stránke www.aerius.nl.

38 Spomedzi šiestich modulov tohto softvéru Aerius Calculator umožňuje čiastočnú automatizáciu rozhodovacieho procesu. Na tento účel stanoví príspevok k depozíciám dusíka zo zdrojov emisií, ktoré užívateľ vloží alebo nahrá do systému, a použije sa na určenie, či projekt alebo činnosť môže depozíciami dusíka spôsobiť zhoršenie alebo závažné narušenie biotopu citlivého na dusík nachádzajúceho sa v lokalite sústavy Natura 2000. Navyše neustále zaznamenáva depozičnú rezervu a rezervu na hospodársky rast pre lokality, na ktoré sa vzťahuje PAS.

39 Napokon, ak sa to v monitorovacom programe preukáže ako potrebné, možno opatrenia pri zdroji znečistenia, ako aj sanačné opatrenia nahradiť alebo doplniť v rámci PAS a prispôsobiť rezervu na hospodársky rast.

Vec C-294/17

40 Vláda provincie Noord-Brabant vydala 14. decembra 2015 šesť povolení na zriadenie alebo rozšírenie poľnohospodárskych podnikov, ktoré spôsobujú depozície dusíka najmä v lokalitách sústavy Natura 2000 Groote Peel a Deurnsche Peel & Mariapeel. Uvedené lokality boli označené pre Hoge Venen, ktorý je typom prirodzeného biotopu citlivého na dusík. Tieto rozhodnutia až na jednu výnimku povoľujú v rozličnej miere nárast depozícií dusíka v každom z týchto podnikov.

41 Táto vláda vydala povolenia najmä na základe PAS a opatrení zavedených na jeho vykonanie od 1. júla 2015 v Nbw 1998, ako aj v nariadení APA.

42 Pokiaľ ide o jeden z dotknutých podnikov, uvedená vláda udelila povolenie, pretože projekt nespôsobuje nijaký nárast depozícií dusíka v porovnaní so skutočne dosiahnutými hodnotami pred prijatím PAS. Depozície existujúcich činností boli ako súčasť depozícií do pôdy na účely PAS považované za primerané. Na udelenie tohto povolenia odkazovala na primerané posúdenie vplyvov vykonané na účely PAS.

43 Pokiaľ ide o ostatné podniky, sporné povolenia sa týkajú činností, ktoré v porovnaní so skutočne spôsobenými alebo povolenými depozíciami pred nadobudnutím účinnosti PAS vedú k nárastu depozícií dusíka. V rozsahu, v akom tieto činnosti spôsobujú depozície dusíka presahujúce prahové alebo limitné hodnoty 0,05 mol N/ha/rok alebo 1 mol N/ha/rok uplatniteľné na dotknutú lokalitu sústavy Natura 2000, použila sa na nárast depozícií dusíka rezerva na hospodársky rast. Tá istá vláda vydala povolenia s odkazom na primerané posúdenie vykonané na účely PAS.

44 Stichting Werkgroep Behoud de Peel podala žalobu proti šiestim dotknutým povoleniam, pretože sa domnieva, že vláda provincie Noord-Brabant ich nemohla vydať podľa vnútroštátnej právnej úpravy, keďže táto právna úprava nepredstavuje správne prebratie článku 6 smernice o biotopoch.

45 V tejto súvislosti sa táto organizácia na ochranu životného prostredia v prvom rade domnieva, že žiadny program nemôže nahradiť individuálne posúdenie, ktoré vyžaduje článok 6 ods. 3 tejto smernice pre projekty, ktoré môžu mať významný vplyv na lokality sústavy Natura 2000. Ďalej tvrdí, že aj depozície pod prahovou alebo hraničnou hodnotou stanovenou vnútroštátnou právnou úpravou môžu mať významné účinky. Dodáva, že primerané posúdenie, na ktorom je založený PAS, nie je v súlade s uvedenou smernicou, ktorej článok 6 ods. 1 a 2 ukladá povinnosť prijať primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany. Navyše sa domnieva, že toto posúdenie zahŕňa kompenzačné opatrenia pri zdroji a sanačné opatrenia a, napokon, považuje za nezlučiteľnú s článkom 6 smernice o biotopoch skutočnosť, že možno priznať rezervu na hospodársky rast predtým, ako sa prejavia pozitívne účinky opatrení.

46 Vláda provincie Noord-Brabant zastáva názor, že PAS a právna úprava prijatá v súvislosti s týmto programom, zabezpečujú správne prebratie článku 6 smernice o biotopoch. V súlade s týmto článkom zahŕňa PAS posúdenie prípadného znečistenia dusíkom s prihliadnutím na ochranu vo všetkých lokalitách sústavy Natura 2000 obsahujúcich ekologické hodnoty citlivé na tento prvok.

47 Autori predmetného posúdenia pre všetky tieto lokality skúmali, či z vedeckého hľadiska neexistujú žiadne rozumné pochybnosti týkajúce sa skutočností, že napriek použitiu úložnej rezervy a rezervy na hospodársky rast pre projekty a činnosti a so zreteľom na opatrenia pri zdroji a sanačné opatrenia, ktoré obsahuje PAS, sa dosiahnu ciele ochrany ekologických hodnôt citlivých na dusík a že sa zabezpečí ich ochrana. Úložná rezerva a rezerva na hospodársky rast pridelené na všetky projekty a činnosti umožnené na základe PAS boli primerane posúdené. Z tohto posúdenia vyplýva, že sa nezníži kvalita typov biotopov a nezasiahne sa do prírodných vlastností lokalít sústavy Natura 2000.

48 V každom prípade, podľa vlády provincie Noord-Brabant nič neumožňuje vyvodiť z judikatúry Súdneho dvora záver, že smernica o biotopoch nepripúšťa programový prístup.

49 Za týchto podmienok Raad van State (Štátna rada, Holandsko) rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Bráni článok 6 ods. 2 a 3 smernice [o biotopoch] právnej úprave…, ktorej cieľom je oslobodiť projekty a iné činnosti, ktoré spôsobujú depozície dusíka nepresahujúce prahovú alebo hraničnú hodnotu, od povinnosti získať povolenie, a tak ich pripustiť bez osobitného schválenia, pokiaľ sa vychádza z toho, že ešte pred prijatím tejto právnej úpravy sa vykonalo primerané posúdenie celkových spojených vplyvov všetkých projektov a iných činností, na ktoré sa právna úprava môže vzťahovať?

2. Bráni článok 6 ods. 2 a 3 smernice o biotopoch tomu, aby udelenie povolenia (osobitné schválenie) na projekt alebo inú činnosť, ktorý, resp. ktorá spôsobuje depozície dusíka pohybujúce sa v depozičnom priestore posúdenom v rámci programu, bolo založené na primeranom posúdení vplyvov pre program, v ktorom sa posudzuje určité celkové množstvo depozícií dusíka?

3. Možno do posudzovania vplyvov pre program, ako je [PAS], v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch zahrnúť pozitívne účinky ochranných opatrení a primeraných opatrení na existujúce typy biotopov a biotopy druhov, ktoré boli prijaté v súvislosti s povinnosťami vyplývajúcimi z článku 6 ods. 1 a 2 smernice o biotopoch?

3. a) V prípade kladnej odpovede na tretiu otázku: Možno do posudzovania vplyvov pre určitý program zahrnúť pozitívne účinky ochranných opatrení a primeraných opatrení, ak v čase primeraného posúdenia vplyvov tieto opatrenia ešte neboli vykonané a ich pozitívny účinok sa ešte neprejavil?

Je v tejto súvislosti relevantné, že posudzovanie vplyvov obsahuje definitívne zistenia týkajúce sa účinkov spomínaných opatrení založené na najlepších vedeckých poznatkoch, má v tejto súvislosti význam, že výkon a výsledok opatrení je monitorovaný a – pokiaľ z toho vyplynie, že účinky sú nepriaznivejšie, ako sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov, – že sa v prípade potreby vykoná úprava?

4. Možno do primeraného posúdenia vplyvov v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch zahrnúť pozitívne účinky samostatného poklesu depozícií dusíka, ktorý nastal v čase platnosti [PAS]?

   Je v tejto súvislosti relevantné, že primerané posúdenie vplyvov obsahuje definitívne zistenia týkajúce sa spomínaného vývoja založené na najlepších vedeckých poznatkoch, má v tejto súvislosti význam, že samostatný pokles depozícií dusíka je monitorovaný a – pokiaľ z toho vyplynie, že pokles je nepriaznivejší, ako sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov, – že sa v prípade potreby vykoná úprava?

5. Možno sanačné opatrenia, ktoré boli prijaté v rámci [PAS], a ktorých cieľom je zabrániť negatívnym vplyvom určitého faktora poškodzujúceho životné prostredie, napríklad depozícií dusíka, na existujúce územia typov biotopov a biotopov druhov, považovať za ochranné opatrenie v zmysle bodu 28 rozsudku Súdneho dvora z 15. mája 2014, Briels a i. (C-521/12, EU:C:2014:330), ktoré možno zahrnúť do primeraného posúdenia vplyvov v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch?

5. a) V prípade kladnej odpovede na piatu otázku: Je možné pozitívne účinky ochranných opatrení, ktoré možno zahrnúť do primeraného posúdenia vplyvov, zahrnúť do tohto posúdenia aj v prípade, ak v čase posudzovania vplyvov uvedené opatrenia ešte neboli vykonané a ich pozitívny účinok sa ešte neprejavil?

   Je v tejto súvislosti relevantné, že primerané posúdenie vplyvov obsahuje definitívne zistenia týkajúce sa účinkov spomínaných opatrení založené na najlepších vedeckých poznatkoch, má v tejto súvislosti význam, že výkon a výsledok opatrení je monitorovaný a – pokiaľ z toho vyplynie, že účinky sú nepriaznivejšie, ako sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov, – že sa v prípade potreby vykoná úprava?“

Vec C-293/17

50 Vláda provincie Gelderland rozhodnutím z 23. júna 2015 zamietla ako nedôvodnú sťažnosť podanú zo strany organizácií na ochranu životného prostredia, t. j. Coöperatie Mobilisation for the Environment a Vereniging Leefmilieu, proti rozhodnutiu tejto vlády nesankcionovať činnosti podniku na chov spôsobujúceho depozície dusíka v lokalitách sústavy Natura 2000. Vláda provincie Limburg tromi rozhodnutiami zo 14. júla 2015 zamietla tiež ako nedôvodné analogické sťažnosti týkajúce sa zhodných činností. Spory pred vnútroštátnym súdom sa týkajú týchto štyroch rozhodnutí.

51 Vzhľadom na to, že oslobodenie od povinnosti získať povolenie na pastevný chov dobytka a pridávanie hnojiva do pôdy nadobudlo účinnosť až po prijatí týchto rozhodnutí, teda najskôr podľa Nbw 1998 a po 1. januári 2017 podľa Wnb, vlády provincií navrhujú, aby sa táto právna úprava zohľadnila pri rozhodovaní o žalobách. Podľa vnútroštátneho súdu treba tieto žaloby totiž posudzovať na základe vyhlášky vlády provincie Gelderland v oblasti životného prostredia a vyhlášky vlády provincie Limburg v oblasti životného prostredia. Uvedený súd ďalej uvádza, že primerané posúdenie, na ktorom je založené oslobodenie stanovené v týchto vyhláškach, je posúdenie, ktoré sa vykonalo na účely PAS ako celku.

52 Coöperatie Mobilisation for the Environment UA a Vereniging Leefmilieu na vnútroštátnom súde uviedli, že činnosti poľnohospodárskych podnikov môžu znížiť kvalitu biotopu a podliehajú tak povinnosti získať povolenie podľa článku 19d ods. 1 Nbw 1998.

53 Vlády provincie Limburg a provincie Gelderland tvrdia, že pastevný chov dobytka a pridávanie hnojiva sú síce „inými činnosťami“ v zmysle článku 19d ods. 1 Nbw 1998, z uvedeného ustanovenia však nevyplýva akákoľvek povinnosť získať povolenie na výkon týchto iných činností, pretože nič neumožňuje domnievať sa, že budú mať následky pre lokality sústavy Natura 2000.

54 Tieto vlády poznamenali, že podľa primeraného posúdenia uskutočneného na účely prijatia PAS je vylúčené, aby pastevný chov a pridávanie hnojiva v miere praktizovanej v roku 2014 mali významné následky, a že v priemere možno vylúčiť nárast depozícií dusíka vyplývajúcich z týchto činností po roku 2014.

55 Konkrétnejšie, vláda provincie Limburg podľa všetkého vychádza z úvahy, že pastevný chov a pridávanie hnojiva predstavujú „existujúce využívania“ v zmysle Nbw 1998 a boli teda legálne, kým sa na dotknuté lokality sústavy Natura 2000 nezačal uplatňovať článok 6 smernice o biotopoch.

56 Vnútroštátny súd spresňuje, že okrem otázok formulovaných vo veci C-294/17 aj v návrhu na začatie prejudiciálneho konania vo veci C-293/17 vzniká na jednej strane otázka, či sa činnosť spočívajúca v pastve dobytka a hnojenia má považovať za projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch a či je v súlade s článkom 6 ods. 2 a 3 uvedenej smernice, ak sa podniku prizná oslobodenie umožňujúce vykonávať takú činnosť bez individuálneho povolenia. Vnútroštátny súd sa na druhej strane pýta, či vzhľadom na to, že ide o jediné vhodné opatrenie umožňujúce zasiahnuť proti existujúcim alebo budúcim činnostiam, ktoré môžu zásadným spôsobom poškodiť alebo zničiť prírodnú lokalitu, je právomoc uložiť povinnosti stanovená v článku 2.4 Wnb dostatočná na zabezpečenie dodržiavania článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch.

57 Za týchto podmienok Raad van State (Štátna rada) rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Môže ísť v prípade činnosti, ktorá nespadá pod pojem ‚projekt‘ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP, pretože nepredstavuje fyzický zásah do prírodného prostredia, o projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, keďže činnosť môže významne ovplyvniť lokalitu sústavy Natura 2000?

2. Ak treba vychádzať z toho, že pridávanie hnojiva do pôdy predstavuje projekt: Má sa v prípade, že hnojenie bolo vykonané v súlade s právom predtým, než sa stal článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch uplatniteľný na lokalitu sústavy Natura 2000, a v súčasnosti sa ešte stále vykonáva, konštatovať, že ide o jeden a ten istý projekt, aj keď sa nehnojilo vždy na tých istých parcelách, v tom istom množstve a tými istými technikami?

Je na účely posúdenia otázky, či ide o jeden a ten istý projekt, relevantná okolnosť, že depozície dusíka v dôsledku pridávania hnojiva do pôdy neboli vyššie po tom, čo sa článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch stal uplatniteľný na lokalitu sústavy Natura 2000?

3. Bráni článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch právnej úprave, ktorá oslobodzuje od povinnosti získať povolenie takú činnosť, ktorá neoddeliteľne súvisí s projektom, a preto sa aj má považovať za projekt, ako je pastevný chov dobytka v mliekarenskom podniku, v dôsledku čoho pre túto činnosť nie je potrebné osobitné schválenie, ak sa vychádza z toho, že vplyvy činnosti pripustenej bez povolenia boli posúdené pred prijatím tejto právnej úpravy…?

3. a) Bráni článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch právnej úprave, ktorá oslobodzuje od povinnosti získať povolenie určité kategórie projektov, napríklad pridávanie hnojiva do pôdy, a preto ich pripúšťa bez osobitného schválenia, ak sa vychádza z toho, že vplyvy projektov pripustených bez povolenia boli posúdené pred prijatím tejto právnej úpravy…?

4. Spĺňa požiadavky článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch posudzovanie vplyvov, na ktorom sa zakladá výnimka z povinností získať povolenia na pastevný chov dobytka a pridávanie hnojiva do pôdy, v rámci ktorého sa vychádzalo zo skutočného a očakávaného rozsahu, ako aj zo skutočnej a očakávanej intenzity týchto činností, a ktoré viedlo k záveru, že v priemere možno vylúčiť nárast depozícií dusíka spôsobených týmito činnosťami?

4. a) Je v tejto súvislosti relevantné, že výnimka z povinnosti získať povolenie súvisí s [PAS], ktorý vychádza z poklesu kumulatívnych depozícií dusíka týkajúcich sa ekologických hodnôt citlivých na dusík v lokalitách sústavy Natura 2000, a že vývoj depozícií v lokalitách sústavy Natura 2000 je v rámci tohto programu každoročne monitorovaný, pričom v prípade, že pokles depozícií dusíka bude nepriaznivejší, než sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov v rámci programu, sa prípadne vykoná úprava?

5. Možno do posudzovania vplyvov pre program, ako je [PAS], v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch zahrnúť pozitívne účinky ochranných opatrení a primeraných opatrení na existujúce typy biotopov a biotopy druhov, ktoré boli prijaté v súvislosti s povinnosťami vyplývajúcimi z článku 6 ods. 1 a 2 tejto smernice?

5. a) V prípade kladnej odpovede na piatu otázku: Možno do primeraného posúdenia vplyvov pre určitý program zahrnúť pozitívne účinky ochranných opatrení a primeraných opatrení, ak v čase posudzovania vplyvov tieto opatrenia ešte neboli vykonané a ich pozitívny účinok sa ešte neprejavil?

   Je v tejto súvislosti relevantné, že primerané posúdenie vplyvov obsahuje definitívne zistenia týkajúce sa účinkov spomínaných opatrení založené na najlepších vedeckých poznatkoch, má v tejto súvislosti význam, že výkon a výsledok opatrení je monitorovaný a – pokiaľ z toho vyplynie, že účinky sú nepriaznivejšie, ako sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov, – že sa v prípade potreby vykoná úprava?

6. Možno do primeraného posúdenia vplyvov v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch zahrnúť pozitívne účinky samostatného poklesu depozícií dusíka, ktorý nastal v čase platnosti [PAS]?

   Je v tejto súvislosti relevantné, že primerané posúdenie vplyvov obsahuje definitívne zistenia týkajúce sa spomínaného vývoja založené na najlepších vedeckých poznatkoch, má v tejto súvislosti význam, že samostatný pokles depozícií dusíka je monitorovaný a – pokiaľ z toho vyplynie, že pokles je nepriaznivejší, ako sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov, – že sa v prípade potreby vykoná úprava?

7. Možno sanačné opatrenia, ktoré boli prijaté v rámci [PAS] a ktorých cieľom je zabrániť negatívnym vplyvom určitého faktora poškodzujúceho životné prostredie, napríklad depozícií dusíka, na existujúce územia typov biotopov a biotopov druhov, považovať za ochranné opatrenie v zmysle bodu 28 rozsudku Súdneho dvora z 15. mája 2014, Briels a i. (C-521/12, EU:C:2014:330), ktoré možno zahrnúť do primeraného posúdenia vplyvov v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch?

7. a) V prípade kladnej odpovede na siedmu otázku: Je možné pozitívne účinky ochranných opatrení, ktoré možno zahrnúť do primeraného posúdenia vplyvov, zahrnúť do tohto posudzovania aj v prípade, ak v čase tohto posudzovania uvedené opatrenia ešte neboli vykonané a ich pozitívny účinok sa ešte neprejavil?

Je v tejto súvislosti relevantné, že primerané posúdenie vplyvov obsahuje definitívne zistenia týkajúce sa účinkov spomínaných opatrení založené na najlepších vedeckých poznatkoch, má v tejto súvislosti význam, že výkon a výsledok opatrení je monitorovaný a – pokiaľ z toho vyplynie, že účinky sú nepriaznivejšie, ako sa predpokladalo v primeranom posúdení vplyvov, – že sa v prípade potreby vykoná úprava?

8. Je právomoc uložiť povinnosti v zmysle článku 2.4 [Wnb], ktorý má príslušný orgán uplatniť, pokiaľ je to nevyhnutné vzhľadom na ciele ochrany týkajúce sa lokality sústavy Natura 2000, vo vzťahu k pastevnému chovu dobytka a pridávaniu hnojiva do pôdy, dostatočným preventívnym nástrojom na prebratie článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch?“

58 Rozhodnutím predsedu Súdneho dvora z 19. júna 2017 boli na jednej strane veci C-293/17 a C-294/17 spojené na účely písomnej časti konania, ústnej časti konania a rozsudku a na druhej strane sa vyhovelo žiadosti o prednostné prejednanie, ktorú v týchto veciach podal vnútroštátny súd.

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke vo veci C-293/17

59 Prvou otázkou vo veci C-293/17 sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch má vykladať v tom zmysle, že činnosti spočívajúce v pastevnom chove dobytka a pridávaní hnojiva do pôdy v blízkosti lokalít sústavy Natura 2000 možno kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle uvedeného ustanovenia z dôvodu, že môžu významne ovplyvniť uvedené lokality, hoci tieto činnosti tým, že fyzicky nezasahujú do prírodného prostredia, nie sú „projektom“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP.

60 Po prvé treba uviesť, že hoci smernica o biotopoch neobsahuje definíciu pojmu „projekt“, z judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že pojem „projekt“ uvedený v článku 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP je relevantný na vymedzenie tohto pojmu v zmysle smernice o biotopoch (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. januára 2010, Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, bod 38 a citovanú judikatúru).

61 V prejednávanej veci sa vnútroštátny súd pýta, či pastevný chov dobytka a pridávanie hnojiva do pôdy treba zahrnúť do pojmu „projekt“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, keďže Súdny dvor v bode 24 rozsudku zo 17. marca 2011, Brussels Hoofdstedelijk Gewest a i. (C-275/09, EU:C:2011:154), spresnil, že predĺženie existujúceho povolenia nie je možné bez prác alebo zásahov meniacich fyzickú realitu krajiny kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP.

62 V tejto súvislosti treba uviesť, že Súdny dvor v uvedenom rozsudku tým, že formuloval podmienku týkajúcu sa existencie prác alebo zásahov meniacich fyzickú realitu krajiny, spresnil definíciu pojmu „projekt“ v zmysle článku 1 ods. 2 smernice o PVŽP, a najmä požiadavku „zásahu do prírodného prostredia“, ktorá je v ňom uvedená.

63 Treba teda konštatovať, že požiadavky týkajúce sa „prác“ alebo „zásahov meniacich fyzickú realitu krajiny“ alebo aj „zásahu do prírodného prostredia“ nie sú uvedené v článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, pretože toto ustanovenie vyžaduje vykonanie primeraného posúdenia, najmä pokiaľ projekt môže mať „významný“ vplyv na lokalitu.

64 Článok 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP definuje pojem „projekt“ v zmysle tejto smernice tak, že naň viaže podmienky, ktoré nie sú bližšie špecifikované v príslušnom ustanovení smernice o biotopoch.

65 Z judikatúry Súdneho dvora na základe rovnakých úvah vyplýva, že vzhľadom na to, že definícia pojmu „projekt“ vyplývajúca zo smernice 85/337 je reštriktívnejšia než definícia pojmu „projekt“ podľa smernice o biotopoch, musí činnosť v prípade, že spadá pod smernicu 85/337, o to viac spadať pod smernicu o biotopoch (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. septembra 2004, Waddenvereniging a Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, body 26 a 27).

66 Z toho vyplýva, že pokiaľ sa činnosť považuje za „projekt“ v zmysle smernice o PVŽP, môže byť „projektom“ v zmysle smernice o biotopoch. Samotná skutočnosť, že činnosť nemožno kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle smernice o PVŽP, však sama osebe nestačí na to, aby bolo možné domnievať sa, že nemôže spadať pod pojem „projekt“ v zmysle smernice o biotopoch.

67 Po druhé na účely určenia, či činnosti spočívajúce v pastevnom chove dobytka a pridávaní hnojiva do pôdy možno kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, treba preskúmať, či také činnosti môžu mať významný vplyv na chránenú lokalitu.

68 Podľa desiateho odôvodnenia smernice o biotopoch sa totiž musí vykonať primerané posúdenie každého plánu alebo programu, ktorý môže mať významný vplyv na ciele ochrany v lokalite, ktorá bola označená alebo bude označená v budúcnosti. Toto odôvodnenie sa premietlo do článku 6 ods. 3 smernice, podľa ktorej okrem iného plány alebo projekty, ktoré môžu pravdepodobne významne ovplyvniť danú lokalitu, môžu byť povolené len v prípade, že bol ich dosah na danú lokalitu primerane zhodnotený (rozsudok z 12. apríla 2018, People Over Wind a Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, bod 28, ako aj citovaná judikatúra).

69 V prejednávanej veci z konštatovaní vnútroštátneho súdu uvedených v bode 27 tohto rozsudku vyplýva, že veľký počet lokalít sústavy Natura 2000 nachádzajúcich sa v Holandsku pozná problematiku nadmerných depozícií dusíka a že hlavným zdrojom emisií na vnútroštátnej úrovni je poľnohospodárstvo.

70 V tomto kontexte treba, ako uviedla generálna advokátka v bodoch 117 a 126 svojich návrhov, preskúmať, či činnosti, ako sú pridávanie hnojiva do pôdy, ako aj pastevný chov dobytka, sú zlučiteľné s cieľmi ochrany chránených lokalít v provinciách Gelderland a Limburg, alebo či tieto činnosti môžu mať významný vplyv na tieto lokality.

71 Okrem toho, ako v podstate uviedla generálna advokátka v bode 118 svojich návrhov, nemožno vylúčiť, že činnosti spočívajúce v pastevnom chove dobytka a pridávaní hnojiva do pôdy patria v každom prípade do pojmu „projekt“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP.

72 Pokiaľ totiž ide o pridávanie hnojiva, taká činnosť môže meniť vlastnosti pôdy jej obohatením živinami a byť teda zásahom meniacim fyzickú realitu lokality v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) a, v súvislosti s pastevným chovom dobytka zriadenie pastviny môže byť „realizáciou stavieb alebo iných zariadení alebo plánov“ v zmysle toho istého ustanovenia, najmä ak taká realizácia za okolností v prejednávanej veci znamená nevyhnutný a programový rozvoj takej pastviny, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

73 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku vo veci C-293/17 odpovedať tak, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že činnosti spočívajúce v pastevnom chove dobytka a pridávaní hnojiva do pôdy v blízkosti lokalít sústavy Natura 2000 možno kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle uvedeného ustanovenia, hoci tieto činnosti tým, že fyzicky nezasahujú do prírodného prostredia, nie sú „projektom“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) smernice o PVŽP.

O druhej otázke vo veci C-293/17

74 Vnútroštátny súd sa svojou druhou otázkou vo veci C-293/17 v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch má vykladať v tom zmysle, že opakujúcu sa činnosť, ako je pridávanie hnojiva do pôdy, povolená podľa vnútroštátneho práva pred nadobudnutím účinnosti tejto smernice, možno považovať za jeden a ten istý projekt v zmysle uvedeného ustanovenia, takže uvedená činnosť nepatrí do pôsobnosti toho istého ustanovenia.

75 Na účely odpovede na otázky vnútroštátneho súdu treba pripomenúť, že podľa článku 6 ods. 3 prvej vety smernice o biotopoch nemožno žiadny projekt, ktorý môže významne ovplyvniť dotknutú lokalitu, povoliť bez predchádzajúceho posúdenia jeho vplyvu na danú lokalitu.

76 Vzhľadom na to, že činnosť spočívajúcu v pridávaní hnojiva do pôdy v blízkosti lokalít sústavy Natura 2000 možno kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, treba preskúmať vplyv, ktorý má na uplatniteľnosť uvedeného ustanovenia okolnosť, že táto opakujúca sa činnosť bola povolená pred nadobudnutím účinnosti uvedenej smernice na základe vnútroštátneho práva.

77 Súdny dvor v tejto súvislosti už spresnil, že samotná taká okolnosť nepredstavuje prekážku, aby sa táto činnosť mohla pri každom neskoršom zásahu považovať za odlišný projekt v zmysle uvedenej smernice, keďže v opačnom prípade by táto činnosť mohla trvalo nepodliehať akémukoľvek predchádzajúcemu posúdeniu svojich vplyvov na danú lokalitu v zmysle tohto článku 6 ods. 3 (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. januára 2010, Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, body 41 a 42).

78 Ak predovšetkým vzhľadom na opakovanosť, povahu a podmienky výkonu treba určité činnosti považovať za jedinú operáciu, možno tieto činnosti pokladať za jeden a ten istý projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. januára 2010, Stadt Papenburg, C-226/08, EU:C:2010:10, bod 47).

79 V prejednávanej veci, ako uviedla generálna advokátka v bodoch 132 až 134 svojich návrhov, pravidelné hnojenie poľnohospodárskych pozemkov má tiež spoločný, jednotný účel, a to pestovanie poľných plodín v rámci poľnohospodárskeho podniku, a môže predstavovať jedinú operáciu vyznačujúcu sa pri sledovaní tohto spoločného cieľa kontinuitou uvedenej činnosti na miestach a za zhodných podmienok vykonávania.

80 Za tohto predpokladu taká jediná operácia, ktorá bola povolená a pravidelne vykonávaná predtým, ako sa článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch stal uplatniteľným na predmetnú lokalitu, môže predstavovať jeden a ten istý projekt v zmysle uvedeného ustanovenia, na ktorý sa nevzťahuje nový postup schvaľovania.

81 Vnútroštátny súd sa však pýta na vplyv, pokiaľ ide o uplatniteľnosť článku 6 ods. 3 smernice o „biotopoch“, a teda aj o požiadavku „primeraného posúdenia“ v zmysle tohto ustanovenia z dôvodu, že na jednej strane sa hnojenie uskutočňuje na rôznych parcelách v meniacom sa množstve a podľa rôznych metód, ktoré sa menia v priebehu rokov z dôvodu technických a regulačných zmien, a na druhej strane depozície dusíka spôsobené pridávaním hnojiva celkovo nenarástli po nadobudnutí účinnosti uvedeného ustanovenia.

82 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch zahŕňa zásadu predchádzania škodám a umožňuje účinne predchádzať nepriaznivým vplyvom plánov alebo projektov na integritu chránených lokalít [rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko (Prales Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, bod 118 a citovaná judikatúra]. Podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pripomenutej v bode 68 tohto rozsudku, rozhodujúcim kritériom pri rozhodovaní, či si nový projekt vyžaduje primerané posúdenie jeho vplyvu, je možnosť, že tento projekt má významný vplyv na chránenú lokalitu.

83 V dôsledku toho pri neexistencii kontinuity a zhodnosti najmä miesta a podmienok realizácie opakujúca sa činnosť spočívajúca v pridávaní hnojiva do pôdy sa nemôže považovať za jeden a ten istý projekt v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch. Mohlo by prípadne ísť o nové projekty vyžadujúce si primerané posúdenie v zmysle uvedeného ustanovenia, pričom rozhodnutie týkajúce sa povinnosti vykonať také posúdenie, závisí v každom prípade od kritéria týkajúceho sa rizika významného zásahu do chránenej lokality z dôvodu zmien, ktoré sa vzťahujú na túto činnosť.

84 Skutočnosť, že depozície dusíka spôsobené pridávaním hnojiva do pôdy po nadobudnutí účinnosti celkovo nenarástli, je teda irelevantná, pokiaľ ide o otázku, či si nový projekt vyžaduje vykonanie primeraného posúdenia, vzhľadom na to, že táto okolnosť neumožňuje vylúčiť riziko, že depozície dusíka v dotknutých chránených lokalitách narástli a že teraz niektorú z týchto lokalít významne ovplyvňujú.

85 Treba ešte doplniť, že aj keď bol projekt povolený ešte predtým, ako sa systém ochrany stanovený smernicou o biotopoch začal uplatňovať na dotknutú lokalitu, a že takýto projekt preto nepodliehal podmienkam týkajúcim sa postupu predchádzajúceho posúdenia podľa článku 6 ods. 3 tejto smernice, jeho uskutočnenie patrí do pôsobnosti článku 6 ods. 2 uvedenej smernice. Presnejšie, činnosť je v súlade s článkom 6 ods. 2 smernice o biotopoch len v prípade existencie záruky, že táto činnosť významne nenaruší ciele tejto smernice, najmä ciele ochrany, ktoré táto smernica sleduje. Samotná existencia pravdepodobnosti alebo rizika, že činnosť v chránenej lokalite spôsobí významné rušenie, môže predstavovať porušenie uvedeného ustanovenia (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. januára 2016, Grüne Liga Sachsen a i., C-399/14, EU:C:2016:10, body 33, 41 a 42, ako aj citovanú judikatúru).

86 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku vo veci C-293/17 odpovedať, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že opakujúcu sa činnosť, ako je pridávanie hnojiva do pôdy, povolenú podľa vnútroštátneho práva pred nadobudnutím účinnosti tejto smernice, možno považovať za jeden a ten istý projekt v zmysle uvedeného ustanovenia, na ktorý sa nevzťahuje nový postup schvaľovania, pokiaľ tvorí jedinú operáciu vyznačujúcu sa spoločným cieľom, kontinuitou a zhodnosťou, najmä pokiaľ ide o miesta a podmienky jej realizácie. Ak bol jediný projekt povolený ešte predtým, ako sa systém ochrany stanovený tým istým ustanovením začal uplatňovať na dotknutú lokalitu, realizácia tohto projektu môže patriť do pôsobnosti článku 6 ods. 2 tejto smernice.

O druhej otázke vo veci C-294/17

87 Na úvod treba pripomenúť, že hoci je cieľom odsekov 2 a 3 článku 6 smernice o biotopoch zabezpečiť rovnakú úroveň ochrany (rozsudok z 12. apríla 2018, People Over Wind a Sweetman, C-323/17, EU:C:2018:244, bod 24, ako aj citovaná judikatúra), majú tieto ustanovenia odlišný predmet, keďže prvé z nich sa vzťahuje na výkon preventívnych opatrení, zatiaľ čo druhé upravuje posúdenie, ktorého cieľom je pomocou predchádzajúcej kontroly zabezpečiť, aby sa plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou dotknutej lokality, ale môže ju významne ovplyvniť, povolil len za predpokladu, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu tejto lokality [rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko (Prales Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, bod 108 a citovaná judikatúra].

88 V prejednávanej veci sa otázky vnútroštátneho súdu týkajú povolenia vydaného poľnohospodárskym podnikom, ktorých depozície dusíka v chránených lokalitách sa posudzujú na základe primeraného posudzovania vplyvov programu, ako je PAS, vykonané vopred pri prijímaní tohto programu.

89 Otázky vnútroštátneho súdu sa teda týkajú článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch.

90 Svojou druhou otázkou vo veci C-294/17 sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch má vykladať v tom zmysle, že bráni programovej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vnútroštátnym orgánom umožňuje povoliť projekty na základe „primeraného posúdenia“ v zmysle tohto ustanovenia vykonaného vopred a v ktorom bolo určené celkové množstvo depozícií dusíka považované za zlučiteľné s cieľmi ochrany stanovenými v uvedenej právnej úprave.

91 Ako bolo pripomenuté v bode 87 tohto rozsudku, článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch stanovuje posúdenie, ktorého cieľom je pomocou predchádzajúcej kontroly zabezpečiť, aby sa plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou dotknutej lokality alebo pre ňu nie je nevyhnutný, ale môže ju významne ovplyvniť, povolil len za predpokladu, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu tejto lokality.

92 Prvá fáza posúdenia, ktorá je uvedená v prvej vete tohto ustanovenia, vyžaduje, aby členské štáty vykonali primerané posúdenie vplyvov plánu alebo projektu na chránenú lokalitu, ak existuje pravdepodobnosť, že tento plán alebo projekt môže mať na túto lokalitu významný vplyv (rozsudok z 21. júla 2016, Orleans a i., C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583, bod 44, ako aj citovaná judikatúra).

93 S ohľadom na zásadu obozretnosti, ak plán alebo projekt, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality alebo pre ňu nie je nevyhnutný, môže ohroziť ciele jej ochrany, musí sa považovať za taký, ktorý môže mať významný vplyv na túto lokalitu. Posúdenie uvedeného nebezpečenstva sa musí vykonať s ohľadom na vlastnosti a podmienky životného prostredia príznačné pre lokalitu, ktorej sa takýto plán alebo projekt týka [rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko (Prales Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, bod 112 a citovaná judikatúra].

94 Ako uviedla generálna advokátka v bode 40 svojich návrhov, článok 6 ods. 3 prvá veta smernice o biotopoch si vo všeobecnosti vyžaduje individuálne preskúmanie plánov alebo projektov.

95 Nič to však nemení na tom, že toto primerané posúdenie vplyvov plánu alebo projektu na dotknutú lokalitu znamená, že musia byť zistené všetky aspekty predmetného plánu alebo projektu, ktoré môžu samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi ovplyvniť ciele ochrany tejto lokality (rozsudok z 25. júla 2018, Grace a Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, bod 40, ako aj citovaná judikatúra).

96 V tejto súvislosti, ako uviedla generálna advokátka v bodoch 42 až 44 svojich návrhov, celkové posúdenie vplyvov uskutočnené vopred, ako bolo vykonané pri prijímaní PAS, umožňuje preskúmanie možných kumulatívnych vplyvov rôznych depozícií dusíka v dotknutých lokalitách.

97 Okolnosť, že posúdenie na takej všeobecnej úrovni umožňuje lepšie preskúmať kumulatívne účinky rozličných projektov, však ešte neznamená, že taká vnútroštátna právna úprava, o akú ide vo veci samej, nevyhnutne spĺňa všetky požiadavky vyplývajúce z článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch.

98 Posúdenie uskutočnené podľa článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch preto nemôže mať medzery a musí obsahovať úplné, presné a definitívne zistenia a závery, ktoré môžu odstrániť akúkoľvek dôvodnú vedeckú pochybnosť, pokiaľ ide o účinky plánov alebo projektov zamýšľaných v dotknutej chránenej lokalite (rozsudok z 25. júla 2018, Grace a Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, bod 39, ako aj citovaná judikatúra).

99 Navyše druhá fáza posúdenia, uvedená v článku 6 ods. 3 druhej vete smernice o biotopoch, ktorá nasleduje po primeranom posúdení vplyvov plánu alebo projektu na dotknutú lokalitu, podmieňuje schválenie takého projektu tým, že nepriaznivo neovplyvní integritu dotknutej lokality [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko (Prales Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, bod 115 a citovanú judikatúru].

100 Toto ustanovenie zahŕňa tiež zásadu predchádzania škodám a umožňuje účinne predchádzať nepriaznivým vplyvom plánov alebo projektov na integritu chránených lokalít. Menej prísne kritérium na udelenie povolenia by nemohlo rovnako účinne zabezpečiť dosiahnutie cieľa ochrany lokalít, ktorému uvedené ustanovenie slúži [rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko (Prales Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, bod 118 a citovaná judikatúra].

101 S cieľom zabezpečiť, aby všetky pripomenuté požiadavky boli splnené, prináleží vnútroštátnym súdom vykonať dôkladné a úplné preskúmanie vedeckej spoľahlivosti „primeraného posúdenia“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, ktoré dopĺňa programový prístup a jednotlivé spôsoby jeho vykonávania vrátane, okrem iného, využitia takého programu, o aký ide vo veci samej, ktorý má uľahčiť povoľovací postup. Iba ak vnútroštátny súd nadobudne presvedčenie, že toto vopred vykonané posúdenie spĺňa uvedené požiadavky, môžu byť príslušné vnútroštátne orgány oprávnené povoliť taký individuálny projekt na základe takého posúdenia.

102 V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že podľa článku 1 písm. e) smernice o biotopoch sa stav ochrany prirodzeného biotopu považuje za „priaznivý“ najmä vtedy, keď jeho prirodzený rozsah a územie, ktoré pokrýva, zostávajú stabilné alebo sa zväčšujú, keď existuje špecifická štruktúra a funkcie potrebné na jeho dlhodobé udržanie, pričom je pravdepodobné, že budú v dohľadnom čase pretrvávať.

103 Pokiaľ je za takých okolností, ako sú okolnosti dotknuté vo veci samej, stav prirodzeného biotopu z hľadiska ochrany nepriaznivý, možnosť povoliť činnosti, ktoré v budúcnosti môže ovplyvniť ekologickú situáciu dotknutých lokalít, sa javí byť nutne obmedzená.

104 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na druhú otázku vo veci C-294/17 odpovedať, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni programovej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá príslušným orgánom umožňuje povoliť projekty na základe „primeraného posúdenia“ v zmysle tohto ustanovenia vykonaného vopred a v ktorom bolo určené celkové množstvo depozícií dusíka považované za zlučiteľné s cieľmi ochrany stanovenými v uvedenej právnej úprave. Platí to však iba v prípade, že dôkladné a úplné preskúmanie vedeckej spoľahlivosti tohto posúdenia umožňuje presvedčiť sa o tom, že z vedeckého hľadiska neexistuje žiadna dôvodná pochybnosť o neexistencii škodlivých účinkov každého plánu alebo projektu na integritu dotknutej lokality, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

O prvej otázke vo veci C-294/17

105 Vnútroštátny súd sa svojou prvou otázkou vo veci C-294/17 v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 2 a 3 smernice o biotopoch má vykladať v tom zmysle, že bráni takej programovej vnútroštátnej právnej úprave, ako je tá dotknutá vo veci samej, ktorá vyníma určité projekty, ktoré nedosahujú určitú hranicu alebo nepresahujú určitý strop, pokiaľ ide o depozície dusíka, z potreby získať individuálne povolenie, ak celkové dôsledky všetkých plánov alebo projektov, ktoré môžu spôsobiť také depozície, boli už predtým predmetom „primeraného posúdenia“ v zmysle článku 6 ods. 3 tejto smernice.

106 Z rovnakých dôvodov, akú sú tie uvedené v bodoch 87 až 89 tohto rozsudku, sa na uvedenú otázku odpovie s prihliadnutím na iba článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch.

107 V prejednávanej veci sa potreba získať povolenie neuplatní, ak na jednej strane ide o projekt, ktorý spôsobuje depozíciu dusíka nižšiu ako 0,05 mol N/ha/rok. Na druhej strane projekty spôsobujúce depozíciu dusíka vyššiu ako 0,05 mol N/ha/rok, ale nižšiu než 1 mol N/ha/rok si tiež nevyžadujú predchádzajúce povolenie, podliehajú však oznamovacej povinnosti.

108 Hoci sú v prejednávanej veci v oboch prípadoch plánované projekty oslobodené od povinnosti získať povolenie, systém udeľovania povolení je založený na „primeranom posúdení“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, vykonanom pri prijímaní PAS, v ktorom sa preskúmali účinky plánov a projektov tohto rozsahu.

109 Súdny dvor už rozhodol, že pokiaľ členský štát zavedie systém udeľovania povolenia, ktorý nestanovuje posudzovanie nebezpečenstva najmä podľa špecifických environmentálnych vlastností a podmienok dotknutej lokality, prináleží mu preukázať, že ustanovenia, ktoré prijal, dovoľujú na základe objektívnych skutočností vylúčiť, že akýkoľvek plán alebo projekt podliehajúci systému udeľovania povolenia, podstatne ovplyvňuje lokalitu Natura 2000, či už samostatne alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi. Z článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch možno vyvodiť, že príslušné vnútroštátne orgány sa môžu zbaviť povinnosti posudzovania vplyvov plánu alebo projektu, ktorý priamo nesúvisí so správou lokality Natura 2000, alebo pre ňu nie je potrebný, len ak nemožno na základe objektívnych skutočností vylúčiť, že túto lokalitu podstatne ovplyvňuje, či už samostatne, alebo v spojení s inými plánmi alebo projektmi (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. mája 2011, Komisia/Belgicko, C-538/09, EU:C:2011:349, body 52 a 53, ako aj citovanú judikatúru).

110 Ako bolo spresnené v bode 101 tohto rozsudku, prináleží vnútroštátnym súdom vykonať dôkladné a úplné preskúmanie vedeckej spoľahlivosti „primeraného posúdenia“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, ktoré doplňuje taký programový prístup, ako je prístup dotknutý v prejednávanej veci, a iba v prípade, že vnútroštátny súd je presvedčený o tom, že toto vopred vykonané posúdenie spĺňa požiadavky tohto ustanovenia, možno pripustiť také vyňatie z povinnosti získať povolenie, ako je vyňatie dotknuté vo veci samej.

111 Treba najmä overiť, že aj v prípade nedosiahnutia hraníc alebo stropov predmetných vo veci samej neexistuje riziko, že nastanú významné účinky, ktoré môžu mať nepriaznivý vplyv na integritu dotknutých lokalít.

112 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na prvú otázku vo veci C-294/17 odpovedať, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takej programovej vnútroštátnej právnej úprave, ako je tá dotknutá vo veci samej, ktorá vyníma určité projekty, ktoré nedosahujú určitú hranicu alebo nepresahujú určitý strop, pokiaľ ide o depozície dusíka, z potreby získať individuálne povolenie, ak je vnútroštátny súd presvedčený o tom, že vopred vykonané „primerané posúdenie“ v zmysle tohto ustanovenia spĺňa kritérium neexistencie rozumnej vedeckej pochybnosti týkajúcej sa neexistencie škodlivých účinkov týchto plánov alebo projektov na integritu dotknutých lokalít.

O tretej a štvrtej otázke vo veci C-293/17

113 Vnútroštátny súd sa svojou treťou a štvrtou otázkou vo veci C-293/17 v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch má vykladať v tom zmysle, že nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá umožňuje, aby určité kategórie projektov, v prejednávanej veci pridávanie hnojiva do pôdy a pastevný chov dobytka, boli realizované bez toho, aby podliehali povinnosti získať povolenie, a teda ani individualizovanému primeranému posúdeniu svojich vplyvov na dotknuté lokality, pokiaľ je táto právna úprava sama založená na „príslušnom posúdení“ v zmysle uvedeného ustanovenia.

114 Podľa judikatúry Súdneho dvora podmienka, ktorej podlieha posudzovanie vplyvov plánu alebo projektu na určitú lokalitu, ktorá predpokladá, že v prípade pochybností o neexistencii podstatných účinkov je potrebné uskutočniť takéto posúdenie, neumožňuje určitým kategóriám plánov alebo projektov vyhnúť sa takémuto posudzovaniu na základe kritérií nevhodných na zabezpečenie toho, že tieto plány alebo projekty nemôžu významne ovplyvniť chránené lokality. Možnosť v súlade s platnou právnou úpravou všeobecne vylúčiť určité činnosti z potreby posudzovania vplyvov na predmetné územie totiž nezabezpečuje, že tieto činnosti nepoškodzujú integritu chránenej lokality. Článok 6

ods. 3 smernice o biotopoch teda neoprávňuje členský štát prijať vnútroštátne predpisy, ktoré by všeobecným spôsobom z povinnosti vykonať posudzovanie vplyvov na dotknutú lokalitu vylučovali určité plány alebo projekty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 26. mája 2011, Komisia/Belgicko, C-538/09, EU:C:2011:349, body 41 až 43 a citovanú judikatúru).

115 Z toho vyplýva, že ako uviedla generálna advokátka v bode 144 svojich návrhov, za predpokladu, že pastevný chov dobytka alebo pridávanie hnojiva do pôdy sú „projektmi“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch, vyňatie z povinnosti vykonať primerané posúdenia vplyvov týchto projektov na dotknutú lokalitu môže byť v súlade s požiadavkami vyplývajúcimi z tohto ustanovenia iba v prípade, že je zaručené, že uvedené činnosti nespôsobia žiadne narušenie, ktoré by mohlo významne ovplyvniť ciele tejto smernice (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 4. marca 2010, Komisia/Francúzsko, C-241/08, EU:C:2010:114, bod 32).

116 Vnútroštátny súd v prejednávanej veci uviedol, že autori primeraného posúdenia predmetného vo veci samej vychádzali najmä z plánovaného rozsahu a intenzity dotknutých poľnohospodárskych činností a dospeli k záveru, že v rozsahu, v akom sa vykonávali v okamihu uvedeného posúdenia, bolo vylúčené, aby tieto činnosti mali významné následky, a že v priemere bolo možné vylúčiť nárast depozícií dusíka spôsobených týmito činnosťami. Zdôrazňuje tiež, že plošné oslobodenia dotknuté vo veci samej znamenajú, že sa dotknuté činnosti môžu vykonávať bez ohľadu na miesto a nezávisle od depozícií dusíka, ktoré spôsobujú.

117 Podľa judikatúry Súdneho dvora pripomenutej v bode 98 tohto rozsudku posúdenie uskutočnené podľa článku 6 ods. 3 prvej vety smernice o biotopoch nemôže mať medzery a musí obsahovať úplné, presné a definitívne zistenia a závery, ktoré môžu odstrániť akúkoľvek dôvodnú vedeckú pochybnosť, pokiaľ ide o účinky plánov alebo projektov zamýšľaných v dotknutej chránenej lokalite.

118 Ako tiež v podstate uviedla generálna advokátka v bodoch 146, 147 a 150 svojich návrhov, za týchto podmienok nemožno zrejme ani bez toho, aby z vedeckého hľadiska nepretrvávali rozumné pochybnosti, vylúčiť škodlivé účinky projektov dotknutých vo veci samej na integritu predmetných lokalít, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

119 Priemerná hodnota totiž v zásade nemôže zaručiť, že žiadna chránená lokalita nebude významne ovplyvnená pridávaním hnojiva alebo pastevným chovom, pretože také ovplyvnenie sa javí byť závislým najmä od rozsahu a prípadnej intenzity týchto činností, blízkosti miesta, kde sa tieto činnosti vykonávajú, a dotknutej chránenej lokality, ako aj od osobitných podmienok vyplývajúcich napríklad zo spoločného pôsobenia s inými zdrojmi dusíka, ktoré prípadne charakterizujú uvedenú lokalitu.

120 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na tretiu a štvrtú otázku odpovedať, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej programovej vnútroštátnej právnej úprave, ako je tá dotknutá vo veci samej, ktorá umožňuje, aby určité kategórie projektov, v prejednávanej veci pridávanie hnojiva do pôdy a pastevný chov dobytka, boli realizované bez toho, aby podliehali povinnosti získať povolenie, a teda ani individualizovanému primeranému posúdeniu svojich vplyvov na dotknuté lokality, s výnimkou toho, že by bolo možné na základe objektívnych okolností s určitosťou vylúčiť akúkoľvek možnosť, že by uvedené projekty samostatne alebo v spojení s inými projektmi významne ovplyvňovali tieto lokality, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.

O piatej až siedmej otázke vo veci C-293/17, ako aj o tretej až piatej otázke vo veci C-294/17

121 Vnútroštátny súd sa piatou až siedmou otázkou vo veci C-293/17, ako aj treťou až piatou otázkou vo veci C-294/17 v podstate pýta, či a za akých podmienok môže „primerané posúdenie“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch zohľadňovať existenciu „ochranných opatrení“ v zmysle

odseku 1 tohto článku, „preventívne opatrenia“ v zmysle odseku 2 uvedeného článku, opatrenia prijaté osobitne pre taký program, o aký ide vo veci samej, alebo aj tzv. „autonómne“ opatrenia v rozsahu, v akom tieto opatrenia nie sú súčasťou uvedeného programu.

122 Uvedený súd sa konkrétne pýta, či takéto druhy opatrení možno zohľadniť pri „primeranom posúdení“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch iba v prípade, že už boli prijaté a priniesli výsledky.

123 V tejto súvislosti treba uviesť, že by bolo v rozpore s potrebným účinkom článku 6 ods. 1 a 2 smernice o biotopoch, keby sa účinky opatrení nevyhnutných podľa týchto ustanovení mohli uplatňovať na účely schvaľovania plánu alebo projektu, ktorý má vplyv na dotknutú lokalitu podľa odseku 3 uvedeného článku ešte pred skutočným vykonaním týchto opatrení [pozri v tomto zmysle rozsudok zo 17. apríla 2018, Komisia/Poľsko (Prales Białowieża), C-441/17, EU:C:2018:255, bod 213].

124 Pozitívne účinky opatrení nevyhnutných podľa odsekov 1 a 2 článku 6 smernice o biotopoch nemožno tiež uplatňovať na účely udelenia povolenia podľa odseku 3 uvedeného článku na projekty, ktoré majú nepriaznivý vplyv na chránenú lokalitu.

125 Treba navyše dodať, že ako vyplýva z rozsudkov z 15. mája 2014, Briels a i. (C-521/12, EU:C:2014:330), ako aj z 21. júla 2016, Orleans a i. (C-387/15 a C-388/15, EU:C:2016:583), v judikatúre týkajúcej sa článku 6 smernice o biotopoch sa konštatuje, že je dôležité rozlišovať medzi ochrannými opatreniami tvoriacimi súčasť predmetného plánu alebo projektu, ktoré majú za cieľ vyhnúť sa prípadným nepriaznivým vplyvom priamo spôsobeným týmto plánom alebo projektom alebo ich znížiť, aby sa zabezpečilo, že tento plán alebo projekt nepriaznivo neovplyvní integritu dotknutých lokalít, na ktoré sa vzťahuje odsek 3 tohto článku, a opatreniami, ktoré v zmysle odseku 4 tohto článku majú za cieľ kompenzovať nepriaznivé vplyvy uvedeného plánu alebo projektu na túto lokalitu, ktoré nemožno zohľadniť v rámci posudzovania vplyvov toho istého plánu alebo projektu na uvedenú lokalitu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. júla 2018, Grace a Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, bod 47, ako aj citovanú judikatúru).

126 Okrem toho podľa judikatúry Súdneho dvora sa také opatrenie môže zohľadniť v rámci „primeraného posúdenia“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch iba v prípade, že existuje dostatočná istota, že určité opatrenie účinne prispeje k zamedzeniu nepriaznivému účinku na integritu príslušnej lokality a zaručí, že neexistuje žiadna dôvodná pochybnosť o tom, že plán alebo projekt nebude mať na túto integritu nepriaznivý účinok (pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. apríla 2017, Komisia/Nemecko, C-142/16, EU:C:2017:301, bod 38, ako aj z 25. júla 2018, Grace a Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, bod 51).

127 Vnútroštátny súd v prejednávanej veci na jednej strane zdôrazňuje, že cieľom prístupu k problematike dusíka prijatého autormi PAS je znížiť depozície dusíka v lokalitách sústavy Natura 2000 prostredníctvom opatrení v lokalitách, ktoré sú už dotknuté, s dlhodobými účinkami, pričom niektoré z týchto opatrení sa môžu prijať až v budúcnosti a ďalšie sa musia pravidelne obnovovať.

128 Ako v podstate uviedla generálna advokátka v bode 92 svojich návrhov, také opatrenia neboli sčasti ešte prijaté alebo sa ešte neprejavili výsledky, takže ich účinky sú zatiaľ neisté.

129 Uvedený súd na druhej strane uvádza, že PAS stanovuje každoročné monitorovanie vývoja depozícií a postupu pri vykonávaní opatrení a ich výsledky, ako aj ich úpravu v prípade, že ich výsledky sú nepriaznivejšie než prognózy, z ktorých vychádzali autori primeraného posúdenia.

130 Primerané posúdenie vplyvov pánu alebo projektu na dotknuté lokality nesmie brať do úvahy budúce prínosy takých „opatrení“, pokiaľ nie sú isté, najmä z dôvodu, že podmienky, za ktorých mali pôsobiť, ešte nenastali alebo že úroveň vedeckých poznatkov ich neumožňuje s určitosťou identifikovať a kvantifikovať.

131 Treba doplniť, že súčasťou „primeraného posúdenia“ v zmysle článku 6 ods. 3 smernice o biotopoch musia byť nielen očakávané priaznivé účinky uvedených „opatrení“, ale aj ich isté alebo potenciálne nepriaznivé účinky (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. júla 2018, Grace a Sweetman, C-164/17, EU:C:2018:593, bod 53).

132 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na piatu až siedmu otázku vo veci C-293/17, ako aj na tretiu až piatu otázku vo veci C-294/17 odpovedať, že článok 6 ods. 3 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že „primerané posúdenie“ v zmysle tohto ustanovenia nemôže zohľadňovať existenciu „ochranných opatrení“ v zmysle odseku 1 tohto článku, „preventívnych opatrení“ v zmysle odseku 2 uvedeného článku, opatrení prijatých osobitne pre taký program, o aký ide vo veci samej, alebo aj tzv. „autonómnych“ opatrení v rozsahu, v akom tieto opatrenia nie sú súčasťou tohto programu, ak očakávané prínosy týchto opatrení nie sú v okamihu tohto posudzovania isté.

O ôsmej otázke vo veci C-293/17

133 Vnútroštátny súd sa svojou ôsmou otázkou vo veci C-293/17 v podstate pýta, či sa článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch má vykladať v tom zmysle, že opatrenia zavedené takou vnútroštátnou právnou úpravou, ako je tá dotknutá vo veci samej, obsahujúce spôsoby dohľadu a kontroly poľnohospodárskych podnikov, ktorých činnosť spôsobuje depozície dusíka, ako aj možnosť uložiť sankcie, ktoré môžu viesť až k zatvoreniu uvedených podnikov, sú dostatočné na dodržanie tohto ustanovenia.

134 Súdny dvor v tejto súvislosti už rozhodol, že vnútroštátna právna úprava obsahujúca postupy pre príslušné orgány, ktoré sú iba reaktívne a nie preventívne, nie je v súlade s rozsahom povinností vyplývajúcich z článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch (pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. decembra 2007, Komisia/Írsko, C-418/04, EU:C:2007:780, body 207 a 208).

135 Právna úprava predmetná vo veci samej umožňuje orgánom s prihliadnutím na ciele ochrany uložiť súčasne preventívne aj nápravné opatrenia. Táto právna úprava na druhej strane obsahuje aj donucovaciu právomoc, ktorá zahŕňa aj možnosť prijať núdzové opatrenia.

136 V dôsledku toho taká právna úprava tým, že umožňuje predchádzať určitým rizikám spojeným s dotknutými činnosťami, predstavuje vhodné opatrenie v zmysle článku 6 ods. 2 smernice o biotopoch.

137 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na ôsmu otázku vo veci C-293/17 odpovedať, že článok 6 ods. 2 smernice o biotopoch sa má vykladať v tom zmysle, že opatrenia zavedené takou vnútroštátnou právnou úpravou, ako je tá dotknutá vo veci samej, obsahujúce spôsoby dohľadu a kontroly poľnohospodárskych podnikov, ktorých činnosť spôsobuje depozície dusíka, ako aj možnosť uložiť sankcie, ktoré môžu viesť až k zatvoreniu uvedených podnikov, sú dostatočné na dodržanie tohto ustanovenia.

O trovách

138 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (druhá komora) rozhodol takto:

1. **Článok 6 ods. 3 smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín sa má vykladať v tom zmysle, že činnosti spočívajúce v pastevnom chove dobytka a pridávaní hnojiva do pôdy v blízkosti lokalít sústavy Natura 2000 možno kvalifikovať ako „projekt“ v zmysle tohto ustanovenia, hoci tieto činnosti tým, že fyzicky nezasahujú do prírodného prostredia, nie sú „projektom“ v zmysle článku 1 ods. 2 písm. a) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie.**

2. **Článok 6 ods. 3 smernice 92/43 sa má vykladať v tom zmysle, že opakujúcu sa činnosť, ako je pridávanie hnojiva do pôdy, povolenú podľa vnútroštátneho práva pred nadobudnutím účinnosti tejto smernice, možno považovať za jeden a ten istý projekt v zmysle uvedeného ustanovenia, na ktorý sa nevzťahuje nový postup schvaľovania, pokiaľ tvorí jedinú operáciu vyznačujúcu sa spoločným cieľom, kontinuitou a zhodnosťou, najmä pokiaľ ide o miesta a podmienky jej realizácie. Ak bol jediný projekt povolený ešte predtým, ako sa systém ochrany stanovený tým istým ustanovením začal uplatňovať na dotknutú lokalitu, realizácia tohto projektu môže patriť do pôsobnosti článku 6 ods. 2 tejto smernice.**

3. **Článok 6 ods. 3 smernice 92/43 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni programovej vnútroštátnej právnej úprave, ktorá príslušným orgánom umožňuje povoliť projekty na základe „primeraného posúdenia“ v zmysle tohto ustanovenia vykonaného vopred a v ktorom bolo určené celkové množstvo depozícií dusíka považované za zlučiteľné s cieľmi ochrany stanovenými v uvedenej právnej úprave. Platí to však iba v prípade, že dôkladné a úplné preskúmanie vedeckej spoľahlivosti tohto posúdenia umožňuje presvedčiť sa o tom, že z vedeckého hľadiska neexistuje žiadna dôvodná pochybnosť o neexistencii škodlivých účinkov každého plánu alebo projektu na integritu dotknutej lokality, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.**

4. **Článok 6 ods. 3 smernice 92/43 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni takej programovej vnútroštátnej právnej úprave, ako je tá dotknutá vo veci samej, ktorá vyníma určité projekty, ktoré nedosahujú určitú hranicu alebo nepresahujú určitý strop, pokiaľ ide o depozície dusíka, z potreby získať individuálne povolenie, ak je vnútroštátny súd presvedčený o tom, že vopred vykonané „primerané posúdenie“ v zmysle tohto ustanovenia spĺňa kritérium neexistencie rozumnej vedeckej pochybnosti týkajúcej sa neexistencie škodlivých účinkov týchto plánov alebo projektov na integritu dotknutých lokalít.**

5. **Článok 6 ods. 3 smernice 92/43 sa má vykladať v tom zmysle, že bráni takej programovej vnútroštátnej právnej úprave, ako je tá dotknutá vo veci samej, ktorá umožňuje, aby určité kategórie projektov, v prejednávanej veci pridávanie hnojiva do pôdy a pastevný chov dobytka, boli realizované bez toho, aby podliehali povinnosti získať povolenie, a teda ani individualizovanému primeranému posúdeniu svojich vplyvov na dotknuté lokality, s výnimkou toho, že by bolo možné na základe objektívnych okolností s určitosťou vylúčiť akúkoľvek možnosť, že by uvedené projekty samostatne alebo v spojení s inými projektmi významne ovplyvňovali tieto lokality, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu.**

6. **Článok 6 ods. 3 smernice 92/43 sa má vykladať v tom zmysle, že „primerané posúdenie“ v zmysle tohto ustanovenia nemôže zohľadňovať existenciu „ochranných opatrení“ v zmysle odseku 1 tohto článku, „preventívnych opatrení“ v zmysle odseku 2 uvedeného článku, opatrení prijatých osobitne pre taký program, o aký ide vo veci samej, alebo aj tzv. „autonómnych“ opatrení v rozsahu, v akom tieto opatrenia nie sú súčasťou tohto programu, ak očakávané prínosy týchto opatrení nie sú v okamihu tohto posudzovania isté.**

7. Článok 6 ods. 2 smernice 92/43 sa má vykladať v tom zmysle, že opatrenia zavedené takou vnútroštátnou právnou úpravou, ako je tá dotknutá vo veci samej, obsahujúce spôsoby dohľadu a kontroly poľnohospodárskych podnikov, ktorých činnosť spôsobuje depozície dusíka, ako aj možnosť uložiť sankcie, ktoré môžu viesť až k zatvoreniu uvedených podnikov, sú dostatočné na dodržanie tohto ustanovenia.

Podpisy